

ANTUN NEMČIĆ U GAJEVOJ *DANICI* – GAJEVA *DANICA* U ANTUNU NEMČIĆU

ANTUN NEMČIĆ IN GAJ'S *DANICA* – GAJ'S *DANICA* IN ANTUN NEMČIĆ

MARIO KOLAR

UDK/UDC 050:82

821.163.42.09Nemčić, A.

Pregledni članak / Review article

Primljeno / Received: 21. 10. 2013.

Prihvaćeno / Accepted: 30. 10. 2013.

U članku se analiziraju prilozi Antuna Nemčića u časopisu Danica (1835.-1849.), središnjem glasilu ilirskog pokreta, koji se danas smatra i prvim hrvatskim književnim časopisom. Nemčić je u Danici objavio trinaest priloga. S obzirom na njihovu domoljubnu orijentaciju, možemo zaključiti da je njegova poetika bila komplementarna poetici (i politici) Danice, ali i hrvatskog književnog romantizma. S druge strane, zahvaljujući prilogima objavljenima u Danici Nemčić je postao jedan od najistaknutijih iliraca iz provincije.

Ključne riječi: Antun Nemčić; časopisa Danica; ilirski pokret; hrvatski književni romantizam

1. Antun Nemčić u Gajevoj *Danici* / Antun Nemčić in Gaj's *Danica*

Hrvatska je književna povijest Antuna Nemčića zapamtila kao jednog od najznačajnijih književnika hrvatskog romantizma prije svega zahvaljujući puto-pisnom tekstu *Putositnice* (1845.), a zatim i komediji *Kvas bez kruha* ili *Tko će biti veliki sudac* (1854.). Ostao je upamćen i po proznom ulomku *Udes ljudski* (1854.) koji se smatra „prvim pokušajem romana u novijoj hrvatskoj književnosti“¹. Njegovo lirsko stvaralaštvo pritom se obično samo uzgred spominje, uz napomenu kako se radi o neoriginalnoj, pragmatično-didaktičnoj lirici uobičajenoj za razdoblje ilirskog pokreta u kojem je nastala². Naime, pripadnici ilirskog pokreta, uz

¹ Nemec, Krešimir: *Povijest hrvatskog romana: od početaka do kraja 19. stoljeća*. Zagreb, Znanje, 1999., str. 62.

² Usp. Donat, Branimir: *Predgovor*. U: Nemčić, Antun: *Izabrana djela*, prir. Branimir Donat. Zagreb, Matica hrvatska, 2007.

eventualni izuzetak Stanka Vraza i još nekih pjesnika, poeziju su dobrim dijelom poimali kao instrument svojih političkih nazora pa je najveći dio hrvatske romantičarske poezije prosvjetiteljsko-utilitarnog tipa. U takvom kontekstu treba govoriti i o poeziji Antuna Nemčića.

No, u ovom ću radu pozornost ipak ponovno posvetiti, između ostalog, nekim njegovim lirskim sastavcima, kao i ostalim tekstovima objavljivani u *Danici*, tjednom književnom prilogu Gajevih *Novina*³, koji se danas smatra prvim hrvatskim književnim časopisom.

Nemčić je u *Danici* objavio trinaest radova, od toga jedanaest pjesama i dva publicistička rada u razdoblju od 1839. do 1848.⁴

Čitajući Nemčićeve radove u *Danici* odmah se možemo zapitati kako to da je Nemčić, djelujući u to vrijeme u Križevcima, Koprivnici, Ludbregu, Osekovu i Novom Marofu, dakle u *provinciji*, surađivao u središnjoj publikaciji ilirskog pokreta? Kako to da se jedan, kako ga je horacijevski nazvao Ivo Frangeš, *procul negotiis*, „dragovoljni provincijalac“⁵, našao u kolu vrlo utjecajnih (zagrebačkih) književnika i intelektualaca? Ta činjenica svjedoči kako je Gaj imao dobru mrežu suradnika po cijeloj Hrvatskoj, pa i u *provincijama*, što je i sukladno cilju koji si je bio postavio, a to je da poveže, odnosno ujedini, sve hrvatske krajeve. I to ne samo kulturno kako se deklarirao, već ustvari politički. Valja, naime, imati na umu, da unatoč tome što je bila tobože književni prilog tobože političkim novinama, ustvari je bilo obrnuto – *Danica* je bila više politički izazovna nego same *Novine* koje su, za razliku od nje, podliježale strogoj cenzuri. Dok Gaj u *Novinama* nije smio objavljivati članke s izrazitim političkim idejama, u *Danici* ih je bilo pregršt. Dakako, prikrivenih u književnom ruhu.

Koga je sve Gaj nastojao integrirati u svoj tobože kulturni, a ustvari politički ilirski savez, vidljivo je, između ostalog, iz jedne od verzija⁶ njegove pjesme *Horvatom szloga y Zjedenjenje za szvojega vszelyublyenoga Czeszara y Kralya Franyu I. proti Franczuzom vu letu 1813.* objavljenoj u *Danici* 1835. u kojoj među „Horvate

³ I *Danica* i *Novine* nekoliko su puta mijenjali svoj naziv. Od siječnja 1835. kada su pokrenute, novine su nosile naslov *Novine Horvatzke*, a njihov tjedni književni prilog naslov *Danicza Horvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka*. Od 1836. do 1843. novine su nosile naslov *Ilirske Narodne Novine*, a književni prilog *Danica Ilirska*. Od 1843. do 1848. naslov književnoga priloga vraćen je u prvotni *Danica Horvatska, Slavonska i Dalmatinska*, dok je posljednje godine izlaženja, 1849., ponovno nosio naslov *Danica Ilirska*. Od 1843. naslov je novina *Narodne Novine*, od 1844. nazivaju se *Novine Horvatsko-Slavonsko-Dalmatinske*, a od 1847. do kraja izlaženja 1849. *Novine Dalmatinsko-Hrvatsko-Slavonske*.

⁴ Usp. Brešić, Vinko (ur.): *Bibliografija hrvatskih književnih časopisa 19. stoljeća*. Sv. I: *Danicza* (1835.) - *-Dragoljub* (1867.). Zagreb, Filozofski fakultet, 2006.

⁵ Frangeš, Ivo: *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb-Ljubljana, Nakladni zavod Matice hrvatske-Cankarjeva založba, 1987. Str. 158.

⁶ Detaljnije o verzijama te pjesme vidjeti: Stančić, Nikša: *Gajeva "Još Horvatska ni propala" iz 1832-33.: ideologija Ljudevita Gaja u pripremnom razdoblju hrvatskog narodnog preporoda*. Zagreb, Globus, 1989.

Ztare Dersave“ prema njemu spadaju oni „Z Like, Kerbave,/ Kranjczi, Stajer, Gorotanczi/ Y Szlavonija,/ Boszna, Szerblji, Iztrijanci/ Ter Dalmaczija“⁷. Ukoliko na trenutak zanemarimo Kranjce, Štajerce i Gorotance te Bosance i Srbe, vidljivo je kako Gaj računa s cijelim prostorom koji danas obuhvaća Republika Hrvatska.

Kako bi pokazao da su sve regije spremne za ujedinjenje, Gaj u *Danici*, između ostalog, vrlo često prostor davao člancima koji su govorili o pojedinim (ne samo hrvatskim) regijama. Tako je u *Danici* objavljen velik broj članaka pod naslovom *Dopis iz...* Jedan od tih članaka 1842. objavio je i Nemčić. Bio je to *Dopis iz Križevaca*⁸ u kojem izvještava o dobrotvornoj predstavi održanoj u kolovozu te godine u Križevcima u korist „požeških pogorelaca“, dakle Požežana koji su stradali u požaru. U predstavi je glumio i sam Nemčić, koji je napisao i stihovani prolog drami koji donosi kao prilog svojem članku. Nemčić u članku posebno ističe činjenicu da su u dvorani odzvanjali „sladnoglasni zvuci materinskog jezika“, dakle da je predstava, za razliku od nekih drugih gradova gdje su također bile upriličene dobrotvorne predstave za Požežane, izvedena na hrvatskom jeziku. Na kraju izražava želju „da se češće spodobne zabave u narodnom našem jeziku daju“.

Inače, Nemčić je izvještaje o događajima iz Podravine i Prigorja objavljivao i u *Novinama*. Tako 1845. u članku *Dopis iz Križevaca (Veliko spravište)*⁹ izvještava o odlukama donijetima na „velikom spravištu sl. Križevačke varmeđe“ održanom krajem te godine. Članak pak *Dopis iz Podravine* iz 1846.¹⁰ započinje riječima „rado bi vam nešto za novine poslao, ali u Podravini ne ima osobitoga ništa“ pa govori o berbi grožđa, urodu raži i pšenice i sl. Ipak najavljuje i neke događaje, kao što su „posvetjenje novih barjakah križevačke i gjurgjevačke gran. regimente“ u Bjelovaru te blagdan „kèrvi Spasitelja“ u Ludbregu. U *Novinama* je Nemčić još izvještavao i o „reštauraciji sl. Križevačke varmeđe“¹¹ te „reštauraciji magistrata koprivničkog“¹².

O smišljenoj politici okupljanja pod jedan stijeg svih hrvatskih regija svjedoči i činjenica da su se autori u *Danici* nerijetko potpisivali nacionalno ili regionalno obojenim pridjevcima svojim imenima i prezimenima iz kojih je bila vidljiva nji-

⁷ Usp. L. G.: *Horvatov Szloga y Zjedinenye za szvojega vszelyublyenoga Czeszara y Kralya Franyu I. proti Franczuzom vu letu 1813*. *Danica*. 1 (1835), br. 5, str. [17]-18.

⁸ Antun Gostovinski: *Dopis iz Križevaca*. *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 36, str. 143-144.

⁹ A. N. G.: *Dopis iz Križevaca (Veliko spravište)*. *Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske*, 11 (1845), br. 101, str. 422-423.

¹⁰ A. N. G.: *Dopis iz Podravine*. *Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske*, 12 (1846), br. 73, str. 305-306.

¹¹ A. N. G.: *Dopis iz križevačke varmeđe dne 17. pros.* *Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske*, 12 (1846), br. 101, str. 422.

¹² A. N. G.: [U Koprivnici...]. *Novine dalmat.-horvatsko-slavonske*, 13 (1847), br. 38, str. 150.

hova nacionalna ili regionalna provenijencija. Prema Suzani Cohi, ti toponimizirani potpisi imali su za cilj prije svega pokazati kako su ti autori dio *našega naroda*, odnosno *naše književnosti*, koja je „izlučena iz korpusa narodnoga knjiže(v)stva/slovstva, i sakralizirana kao jedna od prepoznatljivih nacionalnoidentifikcijskih relikvija, reprezentirala [je] *naše* kulturalno jedinstvo i specifičnosti u odnosu spram ‘drugih’, stranih književnosti, dok je istovremeno, u intertekstualnim komunikacijama s potonjima, ugledajući se u njih i omjeravajući se s njima, sudjevala u procesu diferencijacije, stratifikacije i hijerarhizacije vlastite identitetske jednosti, koja se pod utjecajem kako političkih tako i poetskih čimbenika počela razgrađivati na niz kulturalno i socijalno proizvedenih drug(ačij)osti“¹³.

Što se tiče Nemčićevih potpisa, ispod prve objavljene pjesme u *Danici*, *Dva vrhla* iz 1839.¹⁴, potpisao se kao „Antun Nemčić, Ilir iz Horvatske“, čime je očito želio naglasiti svoju nacionalnu hrvatsku pripadnost. No, čim mora naglašavati da je on Ilir iz Hrvatske to znači da postoje i Iliri iz nekih drugih nacija, odnosno da biti Ilir znači pripadati nekom nadnacionalnom entitetu. To je posebno došlo do izražaja u potpisu kod sljedeće njegove pjesme u *Danici*, *Ilirom* iz 1841.¹⁵, gdje se potpisao kao „Ilir-Slavjan iz horvatske Podravine“. Iz tog je Nemčićeva potpisa, posebno iz formulacije „Ilir-Slavjan“ vidljivo da on, kao i većina iliraca, ilirizam ne vidi samo kao hrvatski, već i kao slavenski kulturni, a ustvari politički pokret. Pritom je ovdje vidljivo da ilirstvo izjednačuje sa slavenstvom, iako bi točnije bilo reći južnoslavenstvom, kako su činili i drugi ilirci.

Ilirska, a ustvari slavenska orijentiranost, vidljiva je i iz njegova članka *Pogledi u našu sadašnjost* objavljenom iste 1841.¹⁶ U tome članku Nemčić govori da je u najnovije vrijeme „svemožni duh vrěmena“ kao „gromovita trublja od Jerika“ probudio „po širokih mile Ilirije prostorih“ „u letargički san upropaštine njeje sine“¹⁷ te se obrušava na one koji još spavaju i poručuje im da „nećeju ovi bogčeci red stvari preokrenuti“ jer „*duh narodni*“ stupa naprijed „nebrineći se za gadne insekte, koji su samo stvoreni, da méd iz narodne košnice kradu“¹⁸. Okomio se i na one koji ne koriste narodni jezik i ne poznaju narodnu povijest, a posebno mu smetaju „odrodilci“, dakle oni koji se žele pomađariti: „Alaj lěpo ga ti pazara – za slavno ime ‘*Slavjan*’ ono Ciganah ‘*Uj - Magyarek*’ pribaviti si!“¹⁹. Izjednačujući, po uzoru na Gaja, Hrvate sa Slavenima, a Slave-

¹³ Coha, Suzana: *Poetika i politika Gajeve Danice*. str. 150.

¹⁴ Antun Nemčić. Ilir iz Horvatske: *Dva vrhla*: (Polag *němačkoga*). *Danica Ilirska*, 5 (1839), br. 27, str. 105.

¹⁵ Antun Nēmčič, Ilir-Slavjan iz horvatske Podravine: *Ilirom*. *Danica Ilirska*, 7 (1841), br. 2, str. 5.

¹⁶ Antun Nēmčič: *Pogledi u našu sadašnjost*. *Danica Ilirska*, 7 (1841), br. 22, str. 85-87.

¹⁷ Antun Nēmčič: *Pogledi u našu sadašnjost*. str. 85.

¹⁸ Isto., str. 86.

¹⁹ Isto., str. 87.

ne s antičkim Ilirima, Nemčić skromnoj mađarskoj suprotstavlja slavnu slave-nsku prošlost. Tako se čudi da *nas* narodi poput Mađara tlače, „nas, - kojih su pradédi k bezsmèrtnim pobédam *Aleksandra macedonskoga* podpomagali, koji su za razširenje i uzdržanje rimskog carstva neizbrojne lovorike ubrali, koji su toli rimskih carah brojili n. p. Diokleciana, Maximiniana, Justiniana, Maximiana i ine“²⁰. Dalje navodi i da smo *mi* za mađarsku krunu mnogo toga doprinijeli, a sada nas žele asimilirati: „Il zar nisu baš naši pradédovi najviše doprinéli za utemeljenje ugarske svete krune, pobédvši càrne i divlje Tatare na polju grobničkom? – tko bdije i danas proti najokrutniemu neprijatelju kèrštjanstva – zar nepoznate onoga naroda, koi se ‘*Predzidje Europe*’ (Antemurale Europae) proti okrutniku kèrštjanstva *diplomatički* naziva?“²¹ S obzirom na slavnu prošlost i odlučnost domaćih sinova, Nemčić je siguran da je „probudjenje naše toliko naravno slédilo, da se u njem vèkoviti i neproménivi red stvari lasno dokučiti može, - i zato, tkogodèr mnje, da će goliat, - ‘*Magjarizam*’ nazvan, slavjansku narodnost našu (- zvala se *Slavizam, Ilirizam, Sèrbizam, Horvatizam*, ili kako mu drago) prie ili poslè uništiti, takov, osmi nezrèlog svog mnénja, onu takodjer beztemeljnost na svojoj strani imade, kao da je njegov kumir ozbiljni goliat“²². Protivnik je, dakle, i više nego jasan – Mađari i mađarizacija – no tko smo *mi* to je malo teže definirati („*Slavizam, Ilirizam, Sèrbizam, Horvatizam*, ili kako mu drago“). Uostalom, u spominjanom se potpisu deklarirao kao Ilir-Slavjan, ali i iz horvatske Podravine. Dakle, u tom potpisu možemo razlikovati nekoliko razina identiteta, od nadnacionalnosti (ilirizam, slavizam) preko nacionalnosti (hrvatizam) do regionalnosti (Podravina).

Što se tiče ostalih njegovih potpisa u *Danici*, zanimljivo je da kod ostalih pjesama i članaka više nije dodavao nikakve pridjevke svojem imenu i prezimenu, osim ponegdje plemićkog pridjevka Gostovinski. Na koje se sve načine Nemčić potpisivao u *Danici* detaljno je izloženo u popisu njegovih radova u popisu literature na kraju ovog članka.

Osim spomenutih dvaju publicističkih članaka, ostatak njegovih priloga u *Danici* čine pjesme. Pritom valja napomenuti kako su čak četiri ustvari slobodni prijevodi s njemačkog i francuskog jezika. Dvije od njih, *Dva vrèla*²³ i *Bolje!*²⁴, sentimentalnog su karaktera, dok je pjesma *Skupnost i nenavist*²⁵ didaktička alegorija. Iako to u ostalim pjesmama Nemčić nije sam posebno naznačio, Mira

²⁰ Isto.

²¹ Isto.

²² Isto.

²³ Antun Nemčić. Ilir iz Horvatske: *Dva vrèla: (Polag nĕmačkoga)*. Danica Ilirska, 5 (1839), br. 27, str. 105.

²⁴ Antun Nĕmčić: *Bolje! (Polag Nĕmačkoga)*. Danica Ilirska, 7 (1841), br. 47, str. 197.

²⁵ A. N. G.: *Skupost i nenavist: (Pripovĕdka, slobodno polag Viktora Hugo)*. Danica Horvatska, Slavonska i Dalmatinska, 13 (1847), br. 13, str. 49-50.

Gavrin upozorava kako su tragovi njemačkih autora vidljivi u još nekim Nemčićevim pjesmama²⁶.

Ostale pjesme u *Danici* tipične su budničarsko-davorijske intonacije, s kojom Nemčić započinje u svojoj drugoj pjesmi objavljenoj u *Danici*, spominjanoj *Ilirom* iz 1841. u kojoj tipičnom davorijskom intonacijom govori o potrebi borbe protiv dušmanina:

*Dakle hajd u ime Boga!
Nek nas vodi mila sloga,
Il je možno, ili nemožno,
Samo napréd, samo složno,
K smàrti ili pobjedi.
(Ilirom)*

Takvu je usmjerenost potvrdila pjesma *Tako valja!* iz 1842.²⁷ u kojoj često korištenim motivom slobodnog ptičjeg leta naspram zatvorenosti u kavezu želi ukazati na potrebu oslobođenja od tuđina.

Poduža pjesma *Odomovljenik* iz iste godine²⁸ govori o bivšem Napoleonovu vojniku, danas starcu, koji jedne večeri djeci i unučadi prepričava svoje ratne dane, a uto mu na vrata dovode poginulog sudruga koji mu je u bitci kod Berezi-ne bio spasio život. U posljednjim dvama strofama nalazi se domoljubna afekcija i aktualizacija tog slučaja jer su u grudima poginulog pronašli grudu zemlje „iz njegove / Oljubljene domovine, / Iz koje bi na vèkove / Protieran od sudbine, Koju mnogo više ljubio je / Neg sve blago i življenje svoje!“.

U najborbenijoj pjesmi, *Pobratimom u Ilirstvu* objavljenoj 1842.²⁹, govori da je dosta letargije i da treba krenuti u osvetnu akciju koja će domovini vratiti neka-dašnje diku i slavu.

U pjesmi pak *Moj savèt* objavljenoj iste godine³⁰, savjetuje ilircima da se ne opterećuju time kako će njihov pothvat završiti, nego neka počnu djelovati bez obzira na cijenu: „Napréd – makar k propasti!“.

Još duža pjesma, *Bàršljani života*, objavljena iste godine³¹, koncipirana je na isti način. U prvih četrdeset katrena lirski subjekt opisuje svoj život od rođenja

²⁶ Gavrin, Mira: *Pjesništvo narodnog preporoda u odnosu na njemačko i austrijsko pjesništvo*. U: Aleksandar Flaker; Krunoslav Pranjić (ur.): *Hrvatska književnost prema evropskim književnostima: od narodnog preporoda k našim danima*. Zagreb, Liber, 1970. Str. 77-85.

²⁷ A. Nemčić: *Tako valja!*: (*Polag Njemačkog*). *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 13, str. 49.

²⁸ Antun Njemić: *Odomovljenik*. *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 15, str. 57-58.

²⁹ Ant. Njemić Gostovinski: *Pobratimom u ilirstvu*. *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 23, str. 89.

³⁰ Ant. Njemić Gostovinski: *Moj savèt*. *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 43, str. 169.

³¹ Njemić Gostovinski: *Bàršljani života*. *Danica Ilirska*, 8 (1842), br. 50, str. 197-201.

do zrele dobi, a posljednje dvije strofe ponovno donose domoljubnu poantu. Bezbrizne dane u domovini i krugu obitelji prekinuo je odlazak na školovanje u tuđinu, gdje nije bilo niti glasa o domovini pa ju je gotovo zaboravio. Kada se vratio u domovinu mario je samo za prijatelje, a bio je i zaljubljen. No, s vremenom prijatelji su otišli, a ljubav nije potrajala pa je ostao sam. Na kraju ipak ustvrđuje

*Utěha mi ipak
Jedna još ostade,
Kâ mi nadoknadjuje
Izgubljene nade :
Ja bo vidim sine
Domovine moje
Kô se za nje slavu
Bez odmora znoje.
(Bàršljani života)*

S obzirom na podudarnost ove pjesme sa stvarnim Nemčićevim životom mogli bismo zaključiti kako u ovoj pjesmi ima i autobiografskih elemenata.

Nakon ovih nekoliko pjesama objavljenih 1841. i 1842., sljedeća se Nemčićeva pjesma u *Danici* pojavljuje tek 1847. Bila je to poduža pjesma *Grob kaludjera*, s podnaslovom *Iz devetog stolětja*³². Kroz tridesetak osmeračkih katrena u toj pjesmi saznajemo predaju o Bjelin banu, gospodaru moslavačkog Jelengrada, koji je, udruživši se s tuđinom, neuspješno pokušao svrgnuti kralja Radoslava kojem je do tada vjerno služio. Kao kaznu za to nečasno djelo – unatoč tome što je pobjegao u manastir – njegov duh nakon smrti umjesto počinka kao vukodlak tumara Moslavačkom gorom. I tu je zgodu Nemčić aktualizirao s obzirom na društveno-političku suvremenost stihovima

*Svima, svima –
Zulumčaru, uboici,
Prošteno je svima – svima
samo nije izdaici!
(Grob kaludjera)*

Primjer ove predaje dakle želi poručiti da se sve može oprostiti samo ne izdaja domovine. *Grob kaludjera* neki su proučavatelji, poput Branimira Donata³³, označili kao anticipaciju povjestica Augusta Šenoe.

³² A. N. Gostovinski: *Grob kaludjera: (Iz devetoga stolětja)*. Danica Horvatska, Slavonska i Dalmatinska, 13 (1847), br. 10, str. 37-38.

³³ Donat, Branimir: *Predgovor*. Str. 18.

U tom bismo svjetlu mogli sagledati i pjesmu *Skupost i nenavist* objavljenu iste godine, s opaskom da je ona bliža anegdotalno poslovničnim, a ne povijesnim Šenoinim povjesticama. Naime, u toj astrofičnoj osmeračkoj alegoriji, koju je Nemčić žanrovski podnaslovio kao „pripovjčku“, dodavši i opservaciju kako se radi o slobodnom prijevodu pjesme Viktora Hugoa, Nemčić progovara o škrtosti, zlobi i sebičnosti, slično kao i Šenoa u *Kuginoj kući*. Naime, *skupost* i *zavist* sretnu *boginju pohotu* koja im obeća ispuniti bilo koju želju, s napomenom da će ona druga dobiti to isto dvostruko. Nakon što dugo vremena niti jedna niti druga nisu htjele poželjeti želju, *zavist* poželi da joj izvadi jedno oko.

Posljednja Nemčićeva pjesma u *Danici* objavljena je 1848. Bila je *Imna padšim 29. sàrpnja*³⁴ koja je inspirirana konkretnim suvremenim događajem, tzv. *srpanjskim žrtvama*. Naime, 29. srpnja 1845. vrlo napeti odnosi između iliraca i mađarona, odnosno Narodne i Horvatsko-vugerske stranke, kulminirali su prilikom izbora za zagrebačku županijsku skupštinu, na kojima su pobjedu odnijeli mađaroni. Izbori su završili oružanim sukobom na Markovu trgu, rezultat čega je bilo trinaest mrtvih Hrvata. U pjesmi lirski subjekt govori „Hàrvaticama“ da oplakuju i svijaju vijence za junake, a „Hàrvatjanima“ u borbenom, osvetničkom tonu poručuje:

Zaklinjem vas spomenite màrtve :
U vlastitu uzdajte se snagu,
Domoljubljem osvetite žàrtve ;
Neka – ak vas to negane –
Križ – osvete mač postane! –
(Imna padšim 29. sàrpnja)

Pojedini stihovi Nemčićevih pjesama postali su i moto pojedinih *Daničinih* brojeva. Naime, od prvog do predzadnjeg godišta, svaki *Daničin* broj je ispod naslova sadržavao određeni moto, koji je bio svojevrsni lajtmotiv tog broja. Nemčićevi su stihovi *Daničin* moto činili čak šest puta. Bili su to stihovi poput ovih iz pjesme *Tako valja!*

Tako valja, to je pravo:
*Ničij sluga, ničij djavo!*³⁵

ili ovih iz pjesme Ilirom
S milim Bogom sve se može,

³⁴ A. N. Gostovinski: *Imna padšim 29. sàrpnja*. Danica Horvatska, Slavonska i Dalmatinska, 14 (1848), br. 32, str. 129-130.

³⁵ Danica Ilirska, 8 (1842), br. 13, str. 49.

*Kad se sèrca bratski slože;
Al gdi gadna strast tumara,
Tamo nejma božjeg dara,
Nit ufanja k spasenju.*³⁶

2. Gajeva *Danica* u Antunu Nemčiću / Gaj's *Danica* in Antun Nemčić

Čitajući Nemčićeve budničarsko-davorijske i prigodničarske pjesme iz *Danice* možemo se zapitati koliko je poetika, ali i politika medija u kojem su objavljene, utjecala na temu i stil pjesama?

Čini se mnogo.

Naime, Nemčićeve pjesme objavljene u *Danici* potpuno se uklapaju u misiju koju je taj časopis imao – a to je bilo probuditi narodnu i nacionalnu svijest³⁷ – što znači da ih je taj medij ustvari na neki način (su)oblikovao. Čak i one pjesme koje nisu eksplicitno budničarsko-davorijske usmjerenosti, sadrže makar samo kratku poantu koja se može primijeniti na aktualno političko stanje. To potvrđuje činjenicu da medij nije samo puki prijenosnik komunikacije, da časopisi nisu samo „hambari književnosti“ kao što ih je nazvao Stanko Vraz, nego da su osim toga i aktivni sudionici, štoviše, ponekad i presudni (su)oblikovatelji komunikacije koju prenose. U tom smislu se potvrđuje teza Vinka Brešića kako književna periodika predstavlja autonoman žanr koji je, počevši upravo od Gajeve *Danice*, kao prvog hrvatskog književnog časopisa, pa sve do danas, bitno utjecao na žanrovske, poetičke i ostale mijene nacionalne književnosti, ali i kulture, odnosno društva u cjelini³⁸. Posebno je taj utjecaj, kako je pokazala Marina Protrka, bio bitan za oblikovanje hrvatskog književnog kanona u 19. stoljeću.³⁹

3. Zaključak / Conclusion

Svojim vijestima iz regije, ali i potpisima, odnosno samom svojom pojavom u *Danici*, Nemčić je, uz još neke autore, kao što su Ljudevit Vukotinović, Tomo Blažek, Ivan Trnski ili Ferdo Rusan, Podravinu i Prigorje priključio književno aktivnim i društveno-politički osviještenim regijama.

³⁶ *Danica* Hrvatska, Slavonska i Dalmatinska, 13 (1847), br. 7, str. 25.

³⁷ Iako mu je to bila prvotna namjera te su do danas upravo tekstovi koji se uklapaju u takvu njezinu misiju uglavnom dobivali pažnju, pomnom analizom cjelokupna *Daničina* sadržaja Suzana Coha je došla do zaključka kako je u *Danici* ipak bilo i separatnih glasova. Usp. Coha, Suzana: *Poetika i politika Gajeve Danice*.

³⁸ Brešić, Vinko: Čitanje časopisa: uvod u studij hrvatske književne periodike 19. stoljeća. Zagreb, Matica hrvatska, 2005.

³⁹ Protrka, Marina: Stvaranje književne nacije: oblikovanje kanona u hrvatskoj književnoj periodici 19. stoljeća. Zagreb, Filozofski fakultet, 2008.

Što se tiče samog Nemčića, suradnja u *Danici* uvrstila ga je – unatoč tome što je djelovao u *provinciji* – među budne i aktivne hrvatske intelektualce i književnike koji su se vrlo brzo priključili najznačajnijim kulturnim i političkim procesima svojeg vremena. Zato je Antun Barac i zaključio u svojoj povijesti novije hrvatske književnosti (1954.) da je Nemčić bio „najistaknutiji hrvatski pisac u pokrajini“⁴⁰, a Slobodan Prosperov Novak mnogo kasnije u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* (2004.) potvrdio kako hrvatska književna povijest još uvijek smatra da je bio „prvi veliki pisac iz pokrajine“⁴¹.

No, Nemčić je i općenito spadao među istaknutije *Daničine* suradnike, o čemu, osim objavljenih trinaest priloga, posebno svjedoči i činjenica da su njegovi stihovi čak šest puta činili moto broja. Naime, kao što objašnjava Suzana Coha, pojava stihova određenog autora na tom *posvećenom* mjestu – na naslovnici, odmah ispod naslova časopisa – značila je automatski i „sakraliziranje“ samog autora koji je na taj način uvršten u plejadu najistaknutijih iliraca⁴². Moto pojedinih *Daničinih* brojeva, naime, činili su stihovi redom najistaknutijih ilirskih pjesnika i intelektualaca, kao što su Antun Mihanović, Janko Drašković, Ljudevit Gaj, Pavao Štoos, Ivan Mažuranić, Ivan Kukuljević Sakcinski, Dragutin Rakovac, Mirko Bogović, Petar Preradović itd., među koje, dakle, valja ubrojiti i Antuna Nemčića.

Dok su ga suvremenici, dakle, cijenili kao ilirskog pjesnika, ne uvidjevši očito na vrijeme vrijednost njegovih 1845. objavljenih *Putositnica*, danas je suprotno – prije svega ga cijenimo kao putopisca.

⁴⁰ Barac, Antun: *Hrvatska književnost od preporoda do stvaranja Jugoslavije*. Knj. I: *Književnost ilirizma*. Zagreb, Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1954. Str. 255-256.

⁴¹ Novak Prosperov, Slobodan: *Povijest hrvatske književnosti*. Sv. II: *Između Pešte, Beča i Beograda*. Split, Marjan tisak, 2004. Str. 39.

⁴² Coha, Suzana: *Poetika i politika Gajeve Danice*. Str. 150.

SUMMARY

Antun Nemčić in Gaj's *Danica* – Gaj's *Danica* in Antun Nemčić

In this article we shall analyze texts of Antun Nemčić in *Danica* magazine (1835-1849), which was central organ of Illyrian Movement and is considered as the first Croatian literary magazine. Nemčić published thirteen texts in *Danica*. Considering the patriotic orientation in all of them, we can conclude that his poetics was very complementary to the poetics (and politics) of *Danica*, but also of Croatian literary Romanticism. On the other hand, thanks to texts published in *Danica*, Nemčić became one of the most prominent members of Illyrian Movement from the *province*.

Key words: Antun Nemčić; *Danica* magazine; Illyrian Movement; Croatian literary Romanticism

Mario Kolar
Medijsko sveučilište
Trg bana Jelačića 6
HR - 48000 Koprivnica
mario.kolar@gmail.com

